

Jens Christian Grøndahl

Voordat we afscheid nemen

ROMAN

Uit het Deens vertaald door
Annelies van Hees

MEULENHOF

ISBN 978-90-290-8866-4
ISBN 978-94-6023-280-0 (e-boek)
NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Før vi siger farvel*
Oorspronkelijke uitgever: Lindhardt og Ringhof Forlag A/S
Omslagontwerp: b'IJ Barbara, Amsterdam
Omslagbeeld: © Richard Nixon / Arcangel Images
Foto auteur: Kamilla Bryndum
Vormgeving binnenwerk: Adriaan de Jonge

© 2012 Jens Christian Grøndahl og Lindhardt
og Ringhof Forlag A/S
© 2012 voor de Nederlandse taal: Annelies van Hees
en J.M. Meulenhoff bv, Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt
door middel van druk, fotokopie, internet of
op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de uitgever.

I

ZE SCHAATSTE IN een grote boog het verlaten ijs op. Hij stond op de kant met zijn handen in de zakken van zijn dunne trenchcoat, en hij had voor de verandering eens geen camera bij zich. Hij zag eruit of hij het koud had. Hij was afgevallen en daardoor hing zijn oude huid lossler om zijn botten. Achter hem zag ze de auto en de bandensporen tussen de dennen die om het ven onder de stille hemel stonden. Ze had al jaren niet meer geschaatst, de schaatsen zaten in een van de verhuisdozen die ze had meegebracht en nooit open gemaakt toen ze bij hem introk. Omdat ze niet wist wat ze met zichzelf aan moest op zo'n zondag voordat hij op reis ging, was ze op het idee van het schaatsen gekomen.

Ze waren op goed geluk over Seeland gereden totdat ze een plek vonden waar het ijs veilig was. In de auto maakte hij een afstandelijke indruk en zij voelde zich ook zo, iedere keer dat hij weer weg moest. Als ze 's morgens wakker werd, stelde ze zich voor dat hij er niet was, ook al hoorde ze hem in de keuken. Alsof hij al in Skopje was geland en in de huurauto op weg naar Tetova zat; nog een plaats waar ze nooit was geweest. Alsof het al avond was en hij vanuit zijn slecht verwarmde hotelkamer belde om haar stem te horen en haar te vertellen over de minaretten tussen de met sneeuw bedekte berghellingen.

Alleen haar adem in de stilte en het zovende, slijpende

geluid van de schaatsen. De vrijheid, een vergeten vaardigheid die weer ontwaakte. Na de eerste stijfheid herinnerde haar lichaam zich alles, achteruitrijden of achtjes draaien, en hij zag haar, maar niet als op een foto. Het zou nooit kunnen stollen in een vastgelegde herinnering. Het was iets in de beweging zelf en als ze vaart minderde, verlangde ze alweer sneller te gaan. Zo was het de hele tijd, zo was het altijd geweest, de aanloop en zwevend voortgaan totdat ze weer door haar eigen gewicht werd ingehaald. Het was niet eens de beweging zelf, maar de verwachting van de herhaling ervan, rondcirkelend over de witte vlakke.

Hij stond niet meer aan de oever, het was te koud geworden om zo toeschouwer bij haar vrijheid op de schaats te zijn. De autolichten gingen aan en ze verheugde zich erop om in die warmte te stappen, maar ze reed eerst nog een paar rondjes. Morgen werd ze weer alleen wakker. Over een paar uur zou ze met een bewust scheef lachje op de luchthaven staan zodat hij kon vertrekken zonder het gevoel het zware hart van een zeemansvrouw op sleeptouw te hebben. Zijn weekendtas stond gepakt in de hal naast de tas met camera's en lenzen. Ze zag zichzelf door zijn ogen toen ze met haar schaatsen om haar nek over de bandensporen de auto naderde. Half zo oud en niet erg lang, dun als trekdop en bijna even donker. Nummer hoeveel in zijn leven?

Marcus zat even naar haar te kijken toen ze het portier had dichtgeslagen en haar gordel om had gedaan. Ze beantwoordde zijn blik en had geen idee wat hij dacht. Ze hoopte dat hij haar zou kussen zodat ze aan zijn onderzoekende blik kon ontsnappen. Ze wist wel dat die meestal alleen zo bedroefd leek omdat de huid onder zijn wenkbrauwen enigszins over zijn oogleden hing, iets wat altijd al het geval

was geweest. Toch keken ze naar binnen, zijn ogen, wat zagen ze? Wat kon zij niet zien door al die ervaring die naar haar keek?

‘Wat zit je te kijken?’

Ze glimlachte terwijl ze het zei, maar ze dacht dat hij de barstjes in haar opgewektheid moest horen. Hij zette de auto in zijn achteruit en draaide zich om om door de achterruit te kijken. De motor ronkte over de bultige bandenspooren omhoog, het geluid deed denken aan een optrekkende tram, een dennentak sloeg met zijn stijve naalden tegen haar portier. Een tram in Amsterdam toen ze elkaar net hadden ontmoet. Ze stonden in de dicht opeengepakte avonddrukke en de een wist vrijwel niets van de ander. Beslagen ruiten, tl-licht en schemering, klamme jassen en zijn lichaam tussen de onbekende passagiers tegen het hare aan gedrukt, als het rijtuig slingerde in de bocht. Hij had geglimlacht en haar aangekeken alsof zij in die hele wijde wereld de enige was.

Ze zwegen toen hij het asfaltweggetje volgde langs omgeploegde akkers met her en der eilandjes sneeuw, langs opritten van afgelegen boerderijen, door dorpen met dode gevels. Hij schraapte zijn keel.

‘Met wie zat je te bellen?’

De telefoon had geklonken toen ze de snelweg af reden en kleine weggetjes in sloegen op zoek naar het ven waar ze de zomer ervoor hadden gepicknickt en gezwommen. Ze was er niet eens zeker van dat ze bij hetzelfde ven eindigden, maar wat deed dat ertoe zolang het ijs hield? De telefoon in haar ski-jack was blijven bellen. Moest ze niet opnemen? Ze had niet eens gekeken wie het was voordat ze antwoordde.

‘Mijn moeder.’

Marcus had Judith maar een paar keer gezien. Hij was degene die erop had aangedrongen. Misschien zei al zijn ervaring hem dat dat de beste manier was om haar nooit meer te hoeven zien. Een paar bezoeken, zodat ze er niets achter zou zoeken, en verder afstand. Berekenend. Een soort verbintenis voor onbepaalde tijd die bestaat uit zo- en zoveel ontmoetingen en afspraken, heel precies. Twee keer per jaar had hij vast wel aangekund, met Kerstmis en met Pasen, zonder zich bezwaard te voelen. Op bezoek gaan was op zichzelf al een gebaar en vanaf dat moment zou de automatische piloot van de beleefdheid de rest wel regelen.

Marcus had zoveel gezien. Er was meer voor nodig dan haar verslonsde moeder om hem uit het veld te slaan, maar zo gemakkelijk zag Barbara het niet, ook al was ze allang volwassen en ook al was Judith niet haar echte moeder. Judith was alleen in de bungalow aan de rand van het stadje aan de westkust blijven wonen toen ze van Erik ging scheiden. Ooit een thuis, nu dat niet eens meer. Een vergeelde, verdroogde schil waar alle leven uit verdwenen was, waar de lege wijnflessen elkaar in de hal verdrongen en de stofvlokken opvlogen als een deur te vlug opening.

Judith en Erik, haar ouders. Ze hadden ervoor gekozen haar Barbara te noemen. Niemand wist precies hoe oud ze was toen ze haar haalden, maar een jaartje meer of minder maakte niet zoveel uit. Misschien hadden ze de naam Barbara gekozen als een soort compromis, omdat het bekend en tegelijk buitenlands klonk en bij haar huidskleur zou passen in een stad waar de kinderen allemaal blond waren.

‘Je klonk zo kortaf. Belde ze om te zeuren?’

‘Nee, of ja. Nee, eigenlijk niet.’

‘Dat klinkt ingewikkeld.’

‘Haar vader is gestorven.’

‘Ik dacht dat ze geen vader had.’

‘Die had ze eigenlijk ook niet.’

‘Nu wordt het ingewikkeld.’

‘Ze belde om te vragen of ik meegang naar de begrafenis.’

‘En?’

‘Ik heb hem nog nooit gezien.’

‘Het is je moeder.’

‘Het is op de dag dat we in Athene hebben afgesproken.’

‘Je vlucht is ’s avonds pas. Begravenissen zijn meestal midden op de dag.’

‘Vind jij dat ik mee moet gaan?’

‘Dat moet je zelf beslissen.’

Hij zei dat altijd op een bepaalde manier. Hij wist dat ze mee zou gaan naar die begrafenis. Als ze niet ging, zou ze zich jong en onvolwassen voelen en daar had ze geen zin in. Wist hij dat ook?

Marcus wist meer van haar dan zij van hem. Kwam dat alleen omdat hij zoveel ouder was? Er waren ook dingen die niemand wist, zichzelf niet eens. Om te beginnen haar geboortedatum. De mensen die die wel kenden, hadden geen benul van wat er met haar was gebeurd en intussen waren ze misschien vergeten dat zij er ooit was geweest. Het was zo’n zesendertig jaar geleden en in dat deel van de wereld was het waarschijnlijk dat haar biologische ouders dood waren.

‘Wat een stress als ik op één dag naar een begrafenis en naar Athene moet.’

‘Je redt je wel,’ zei hij.

Er lag iets ironisch in zijn blik dat ze niet van superioriteit kon onderscheiden.

‘Gaan we vanuit Athene samen terug naar huis?’

Hij keek door de voorruit. De afspraak was dat hij die dag het vliegtuig uit Skopje zou nemen en haar in Athene zou ontmoeten. Zij was daar nog nooit geweest.

‘Ik weet het nog niet,’ zei hij zonder zijn blik van de weg te nemen.

Hij moest haar blik wel voelen. Waarom keek hij haar niet aan? Er waren geen tegenliggers.

Ze was op een ochtend in Calcutta gevonden bij het Howrah Station, op de brug over de rivier de Hooghly. Om een of andere reden zeiden ze altijd dat ze haar ’s morgens hadden gevonden, alsof het tijdstip op de dag er ook maar iets toe deed, alle informatie die verder ontbrak in aanmerking genomen. Iemand had haar naar een kindertehuis gebracht dat geleid werd door katholieke zusters. Ze was in een doek gewikkeld, vermoedelijk uit alle macht krijsend, maar dat vermeldt het verhaal niet. Barbara had het hele verhaal ook niet altijd gekend. Toen ze een kind was, kwamen ze nooit verder dan het kindertehuis als zij aan Judith en Erik vroeg waar ze eigenlijk vandaan kwam. Ze hadden haar waarschijnlijk willen sparen. Judith vertelde haar over de brug kort voordat Erik haar en de groeiende bataljons lege flessen in de steek liet. Later vroeg Barbara zich af waarom Judith het juist vanaf dat moment niet meer nodig vond haar te sparen.

Je kon je er zoveel bij voorstellen. Misschien waren haar ouders te arm om voor haar te zorgen, misschien kende haar moeder haar vader niet, misschien was ze het slachtoffer van een verkrachting. Of haar ouders waren helemaal niet arm en wilden gewoon een jongen in plaats van het meisje dat ze achterlieten in de mensenmassa en de passe-

rende barmhartigheid op de brug over de rivier de Hooghly. Je kon je er zoveel bij voorstellen, maar in de loop der jaren was haar gepieker over wie en waarom afgenomen. Barbara was nooit verder gekomen dan de omstandigheden, op die ochtend lang geleden. Alsof ze geboren was uit de veranderlijke, zich steeds vernieuwende mensenzee.

OP EEN GRIJZE dag als deze, zes jaar eerder, waren ze naar het westen gereden. Marcus probeerde haar op te vrolijken toen ze de Kleine Belt overstaken en de Jutse heuvelrug naderden. Het was zijn idee. Naarmate de loofbomen werden afgelost door dennen en verwaaide hagen van lijsterbes werd Barbara stiller. Ze was nog maar zelden op bezoek geweest nadat ze het huis uit was gegaan en toen gingen ze scheiden. Judith en Erik. Ze noemde ze bij hun voornaam, maar dat deden andere kinderen ook wel, je was immers modern. Hoe begon het bergafwaarts te gaan? Was het een gevolg of een van de oorzaken dat Judith uiteindelijk haar baan als organist bij de kerk op het plein verloor? Barbara zong in het kerkkoor, de palmzondag dat Judith vier keer opnieuw moest beginnen aan de prelude van 'Paasbloem, wat wil je hier?' Dat was altijd al een moeilijke melodie, maar na die zondag werd alles moeilijk.

Het koor was zelf een orgel, iedere hals een orgelpijp, de stemmen straalden in een contrapunt of laag na laag van de akkoorden, en toch waren ze één. Je mocht alleen geen fouten maken; zolang je zuiver zong, kon je in het koor opgaan, één met de grote stem die als meer dan de som der zangers klonk. Barbara kende alle psalmen vanbuiten, maar dacht niet aan de betekenis van de woorden als ze ze zong. De an-